

„Dežju sem jaz pomágala,
In s hladom tla oblágala.“
„Molčíte naglo! Kaj bi tó?
Jaz mlinsko gnala sem koló.“
„Čemú je prazni vaš ropót?
Plavíla sem jaz parohód.“

To rekle so, in šè in šè,
Na konci pozaspále vsè;
A kádar so se vzbúdíle,
Kakó so se začúdíle,
Ker vsaka daleč v razen krájl
Prestávljeno se najde zdájl.

J. St.

Dobri Jožek.

Radičev Jožek je bil dober in priden deček. Slušal je svoje stariše na vsako besedo. Nikoli mu ni bilo treba po dva ali trikrat veleovati, kaj naj stori, kakor na priliko Tratnikovému Ivanku, o katerem se je po vsej vasi znalo, da je malopridnež ter ne bode nikoli nič iz njega. Bil je Radičev Jožek že od mladih nog jako dober deček. Njegova mati je večkrat pripovedovala, da je bil Jožek že v zibelki otrok boljši, nego li so drugi otroci. Drugi otroci v zibelki navadno jokajo, da jih ni mogoče utolažiti, a naš Jožek — kakor je znala njegova mati pripovedovati — bil je že v zibelki miren in kroták ter je znal materi tako mило in ljubeznjivo v oči pogledati, da ga je morala vselej poljubiti, kadar koli se je njeno oko ozrlo vanj. Kadar je Jožek zajokal, takój je mati znala, da ga more nekaj boléti, kajti Jožek je jokal samó takrat, kadar je bil bolan, a morda bi tudi takrat ne bil jokal, ako bi bil znal povedati, kje ga boli.

To se vé, da Jožek zdaj ni več spal v zibelki, ali vi otroci, vender ne veste, kaj je bil naš Jožek zdaj, ko vam o njem pripovedujem. Bil je učenec prvega razreda ljudske šole v ónej vasi, kjer je prvič zagledal luč svetá, in kjer so njegovi ljubi stariši živeli.

Kadar je Jožek slišal, da bode hodil v šolo, zatrepetal je od veselja, a to veselje je bilo še večje, kadar je dobil torbico, plóčico in črtalo, vrhu tega pa še knjižico „Početnico“ v roke. O ko bi ga bili videli, kako možko se je obnašal, ko je obesil prvič torbico preko ramena! Ves drugačen je bil zdaj naš Jožek! Človek bi ne bil mislil, da je to óni Radičev Jožek, kateri je še pred nekoliko dnevi v samej srajčici skakal ob sosedovej senožeti in poslušal kako ondu v mlakah žabe regljajo ter s svojimi tovariši razsojeval, katera najboljše regljá. Bil je zdaj Jožek ves drugačen deček. Klobuk so mu prinesli oče iz Ljubljane, in ni ga poprej dejal na glavo, predno ni šel prvič v šolo. Hlače, oprsnik in suknjo mu je napravil domači krojač iz lepega domačega sukná, a škornice do kolén črevljar, in ko je še torbico obesil preko ramena, bil je kakor bi ga vzela iz škrabice (škatljice). Neegega dne je tacegá stečal stari drvar Marko, pa je dejal, da bi ga skoraj ne bil poznal.

Da je bil Jožek v šoli dober in priden, o tem ni treba, da bi vam pripovedoval, ker se že samo o sebi umeje. Kdor je domá priden, ta je navadno priden tudi v šoli, a kdor ni domá nič prida, ta navadno tudi v šoli nič dobrega ne stori in nikjer na svetu.

Jožek še niti prav znal ni, kaj je „pohvalnica“ in — že jo je prinesel domóv. Pohvalnica je bila tiskana z zlatimi črkami, in na njo je sam gospod učitelj zapisal naslednje besede: „Učencu prvega razreda Jožku Radičju zaradi lépega vedenja in posebne pridnosti.“ Ko so se oče veselili lépe pohvalnice in je mati malo ne jokala od veselja, ali veste, kaj je nato rekel pridni Jožek? Vi tega ne veste, ali jaz vem. Rekel je: Do konca šolskega leta jih moram imeti vsaj deset, kajti gospod učitelj so rekli, da bodo vsak mesec delili pohvalnice, in jaz jo moram dobiti vsakikrat. V vsej šoli ga ni bilo pridnejšega učenca od Radičevega Jožka. Komaj tri mesece je hodil v šolo, in že je znal zapisati: *oče in mati sta moja največja dobrotnika*; znal je zapisati vsa števila od 1 do 10, znal je, da je 2 in 3 pet, pa je tudi poznal vse številke, ki so bile zapisane po sosednih hišah v vasi. Necega dne je pripovedoval materi, da je pes najzvestejša domača žival, da je kokoš s perjem pokrita, da je pšenica rastlina, da se iz pšenične moke peče pogáča, da je železo najkoristnejša ruda i. t. d. Kdo bi mogel vse naštet, kaj je Jožek vse znal, da-si je hodil le še kratek čas v šolo.

* * *

Neke sobote po póludne pride Jožek ves žalosten domóv. Mati videč ga bledega in žalostnega, zeló se ustrašijo ter ga takój vprašajo, kaj mu je. „Boli me glava,“ dejal je Jožek, odložil torbico, sedel na stolec, oprl glavo v rókji in — zadremal.

Mati ga potipljejo na čelo ter vidijo, da je Jožek nenavadno vroč; pokličejo očeta, kateri rekó, naj se Jožek takój sleče in leže v posteljo.

V vasi ni bilo zdravnika. Bil je zdravnik debeli dve uri od vasi, v kateri so živeli Jožkovi stariši. Jožku je bilo vedno slabejše. Pomoči ni bilo od nikoder. Bil je že ponedeljek, a Jožka še ni popustila huda vročina. Matj mu ponujajo jesti, a Jožek pogleda jed in zaspí. Mati mu ponudijo piti, a Jožek le spí. Oče mu božajo čelo, poljubujejo ga v lice, ali vse zamán, Jožek očeta niti ne pogleda. Oče ga kličejo po imenu, ali Jožek se ne ne oglasi, — Jožek le spi.

Pridejo v hišo sosede, da bi videle Jožka in mu pomagale. Jedna prinese zdravilnih cvetic, druga zopet zdravilo v majhenej steklenici. Jedna pravi: Pokladajte mu mrzle obloge na glavo, a druga svetuje zopet kaj družega. Ubogi stariši niso znali, kaj bi storili.

Po vsej vasi se je govorilo, da bo dobri Radičev Jožek umrl.

Glas o Jožkovej bolezni zanesel se je tudi v šolo. Gosp. učitelj, ki so zeló radi imeli pridnega Jožka, pridejo takój k njemu v hišo, da bi ga videli. Nu, imeli so kaj gledati! Jožek ves v vročini svojega dobrega učitelja niti slišal ni, ko so ga nekatere kratí poklicali po imenu.

Mati udarijo v jok. Oče sedejo v kot ter začnó tudi jokati. Še celó gosp. učitelj niso mogli prikriti solz v očesih. Jokal se je vsak, kdor je bil v hiši.

In kdo bi se ne bil razjokal, ko je videl tako dobrega otroka, kakršnen je bil Jožek, v tolikih bolečinah? Učitelj svetuje očetu, naj gre takój v mesto po zdravnika, ker se njemu dozdeva, da je Jožek nevarno bolan. To je rekla tudi mati, a rekle so tudi sosede, ki so bile okolo postelje bolnega Jožka.

In oče so se ravno napravljali na pot v mesto, da stopi v hišo občinski sluga ter reče Radiču, da ima on to noč stražiti v vasi. Tu vam moram povedati, da so v rečeni vasi imeli ponočno stražo sami vaščani ter so se v tem opravilu vrstile hiše druga za drugo. Nobeden vaščanov ni bil te službe oproščen.

Oče Radič je prosil, da bi ga nocojšno noč namestoval kdo drugi, ali vse zaman. Postava ne pozna nobene izjeme. Radič je moral to noč prevzeti ponočno stražo.

Mesto Radiča je šel sosed Vrbanec v mesto, da pripelje zdravnika.



Bila je temna noč. Oče Radič poljubivši bolnega Jožka na vroče čelo, otide, da izpolni, kar mu veluje postava. Mati je jokala, ž njo so jokale tudi sosede. In komu bi ne pokalo sreč od žalosti!

Sosede so obljubile, da ostanejo z materjo pri postelji bolnega Jožka, dokler se oče ne povrne od svoje službe.

Oče nastopivši nočno stražo, nikakor ni mogel daleč po vasi. Šel je do županove hiše, šel je tudi še nekoliko dalje do Martinove pristave, ali takój

se zopet vrne pod okno svoje hiše, od koder je lahko videl, kako skrbna mati poljubljuje svoje dobro dete, bolnega Jožka. Kadar koli je prišel pod okno, vselej je zatrobil po navadi nočnih stražarjev na občinski rog, kakor bi hotel vprašati: „Kakó je mojemu Jožku? — Ali mu je že odleglo? Čuvajte, pazite mi mojega Jožka!“

In pazila je mati svoje bolno dete, pazile so ga ž njo tudi dobre in postrežne sosede.

Okolo pólnoči pride s sosedom Vrbancem zdravnik, kateri pogledavši bolnega Jožka, takój naredi potrebno zdravilo.

Materi je bilo takój nekoliko laže, ko je videla zdravnika v hiši in je prejela zdravilo za svoje bolno dete. Tudi očetu je bilo laže pri srci. Iz roga je zadoneval veselejši glas.

In Bog je čuval dobrega Jožka! Zdravje se je kmalu na bolje povrnilo in bilo je upati, da se skoraj povrne v naročje svojih dobrih starišev.

* * *

Tri dni je ležal Jožek v velikej vročini, ne poznavši ne očeta ne matere. Bila je sredo — in Jožku najhujše. Zdravnik je dejal, da je zdaj odločilni čas: ali mora Jožek to noč umreti ali se mu pa mora na bolje obrniti.

Vsi, ki so bili v sobi zbrani, začeli so jokati pri tej zdravnikovej izpovedbi. Mati od žalosti omedli, in zdravnik je imel dosti opraviti, predno jo zopet pripravi k zavesti.

Vso noč je bil zdravnik pri postelji bolnega Jožka, ker mu so vsi pripovedovali, da je Jožek zeló priden deček, da je angel v človeškej podobi, da je vzor dobrega otroka ter bi njegova smrt zadela tudi njegovo dobro mater in skrbnega očeta.

Otroci! vi ne veste, kako vas stariši ljubijo. Vi niti iz daleč ne morate očutiti óne bridkosti, katero imajo vaši dobri stariši, kadar ste bolni. Zatorej učite se pridno, bodite dobri in poslušni! To je vse, s čimur povračujete dobrote in skrb vaših starišev.

Minula je žalostna noč. Hvala Bogu, da je minula! Take noči še nikoli niso imei Jožkovi stariši. Jožek še živi. Živi ali spi; živi, pa ne pogleda svojih starišev.

Zdravnik reče, da je nevarnost minula ter je upanje, da Jožek zopet ozdravi. To rekši, otide domóv, obljubivši, da pride zopet pogledat.

„Bog te usliši, dobri zdravnik!“

* * *

Druzega dne je bil četrtek. Skrbnej materi se je zdelo, da Jožek nekoliko laže diha. Oče nastavijo uho na Jožkove prsi in to isto potrdijo. Vsem je bilo nekoliko laglje.

Na večer istega dne Jožek najedenkrat odprè usta in reče: „Oče! mati! z Bogom! jaz sem umrl!“

„Nisi umrl, nè, dragi Jožek!“ odgovorita naglo oče in mati. „Nisi umrl, ti si tukaj pri naju na svojej postelji, ti živiš, ničesar se ne boj, ljubo dete, midva sva vedno pri tebi,“ rečejo mati z drhtečim glasom.

Tem besedam Jožek ne veruje. Rad bi se vzdignil, pa ne more.

„Ali vidite mati, da sem umrl, jaz se niti vzdigniti ne morem!“

„Nisi umrl nè, ljubi moj Jožek,“ ponavljajo mati. „Bil si le hudo bolan, a zdaj ti je že bolje in kmalu ozdraviš.“

„Vzdignite me torej, mati, da se oblečem in grem v šolo. Ali imamo kako nalogo?“

„Nikari še ne vstani,“ rečeta oba, oče in mati ter sedeta poleg njega.

„V šolo bodeš šel, kadar popolnem ozdraviš in takrat boš tudi naloge pisal.“

Stariši so mu podložili blazinico, in ko so sosede zopet prišle v hišo, Jožek je že sedel v postelji.

Kmalu se je razneslo po vasi, da je Radičevemu Jožku že bolje, da že sedi v postelji in je že tudi nekoliko juhe popil.

Tudi gospod učitelj pridejo obiskat Jožka. Z učiteljem pa je prišlo tudi nekoliko otrok, katerim se je Jožek iz postelje prav sladko nasmehival. Vsi so bili veseli, vsi hvalili dobrega Bogá, da je Jožka ohranil. Kadar je prišel zdravnik v hišo, potrkal mu je veselo na ramo in dejal: „Nu, Jožek, zeló mi je ljubó, da me ne potrebuješ več k sebi. Jaz sam sem že mislil, da bodeš umrl.“

„Pa sem tudi že bil umrl,“ reče resnobno Jožek vpricho vseh, ki so bili v hiši; „vsaj sem videl zvezde, videl sem angele, ki me so nesli v nebesa.“

„To so bile le sanje,“ odgovori mu zdravnik.

„O niso bile sanje nè; videl sem prav dobro,“ nadaljuje Jožek.

„kako so trije angeli razprostrli po mojej postelji lepo belo rjuho ter so mi rekli: Jožek, pojdi v to lepo belo rjuho, da te poneseemo v nebesa. Jaz sem rad legel



v rjuho, ko sem slišal, da grem v nebesa. Angeli me so lepó zavili, vzdignili in nesli visoko visoko v zrak. O kakó so bile lepe svitile zvezdice, in jedna je posebno svitilo blestela v mene. Angeli mi so roki sklenili k mo-

litvi in jaz sem sem se smijal od veselja, da grem k dobremu Bogu... Ko smo dospeli že visoko visoko nad goré, ne vem, kako mi je bilo, samó to vem, da sem slišal prekrasno godbo, in potem... nu, zdaj dalje več ne vem povedati, kako se je z menoj godilo.“

„Dà, dà, to vse si le sanjal,“ rečejo zdravnik, oče in mati, „veruj nam, da si le sanjal, a zdaj ne sanjaš več. Dobri angeli so te gotovo čuvali, da nam nisi umrl.“

Za nekoliko dni je Jožek popolnem ozdravil. Ne morem vam popisati, kakšno veselje je bilo, kadar je zopet prvič šel v šolo.

Jožek je ostal vedno tak, kakeršen je bil pred boleznijo: priden in dober ter je vse otroke v šoli prekosil v učenju in lepem vedenju.

* * *

Pozneje je bil Jožek slikar ter je mnogo lepih podob naslikal. V možko dōbo stopivši, pripovedoval je večkrat o svojej bolezni, katero je prebōlel v mladosti, posebno pa o lepih sanjah, ki jih je imel v tej hudej bolezni. Ob njegovej postelji je visela mnogo mnogo let tjā do njegove smrti podoba, kakeršno imate danes pred seboj in katero je s svojo roko izdelal. Kaj nam ta podoba kaže, tega vam ni treba razlagati.

Bil je Radičev Jožek ves čas svojega življenja dober, plemenit, delaven in pobožen. Gotovo so se njegove sanje tudi uresničile in njegovo plemenito dušo so angeli božji odnesli v neboško kraljestvo.

Ljud. Tomšič.

Žalost.



esèlje preljubo!

Zamán te lovím;

Po gōrah, po dōlih

Za tōboj hitím.

Po gōrah ne rasteš,

Ne kljšeš v doléh;

Pověj, o pověj mi,

Na kacih si tléh?

Z rodítelji v dōmu

Radōsti cvetó;

Rodítelja šlà mi

Obá sta v zemljó.

Pri bratu, pri sēstri

Sladkó se živí;

A sestra mi z bratcem

Za cērkvo leží.

Vesèlja síróta

Zamán si želím,

Da v Bógu na večno

Pokōjen zaspím.

S.

Kako opice lové.

Kakor veriverice v naših gozdih po drevji skačejo, také uganjajo v vročih deželah opice po drevji svoje burke. Opice so zeló oponašljive živali in to prilíko si vedó ljudje dobro porabiti. Nesó skledo polno vode pod óno drevo, na katerem so opice in se začnó umivati. Opice gledajo radovedno doli. Potem izlijejo ljudje iz sklede vodo ter jo napolnijo s smolo, postavijo skledo pod drevo in se gredo skrit. Opice, katere so komaj čakale, da bi ljudje odšli, pridejo z drevja ter se začnó umivati. Ali o joj! oči ne morejo odpreti in tudi rok ne od obraza odtrgati. Ljudjé urno pritekó in jih polové. Potem jih očedijo in kroté, da si ž njimi kruha služijo, peljajoč jih po svetu. — Oponašljive opice naj vam bodo v vzgled, da ne smete vsega posnemati, kadar kaj slabega vidíte, ker bi vas znalo v pogubo pripeljati.

Vaški v K.